

УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК ЗЕРНА ТА ЗЕРНОПРОДУКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

О. В. Нікішина, к.е.н., с.н.с.

*Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
НАН України, м. Одеса*

Європейський Союз є одним із найбільших світових виробників, експортерів та імпортерів аграрної продукції. В товарній структурі європейського експорту переважає готова продукція із високою доданою вартістю (більше 60 %). У 2012 р. порівняно з 2011 р. обсяги українського експорту (у вартісному виразі) до ЄС зернових культур зросли на 96,31 %, борошномельно-круп'яної продукції (далі – БКП) – на 78,65 %, готових зернових продуктів – на 25,77 %. Незважаючи на невеликі темпи зростання імпорту європейських продуктів зернопереробки, в 2011-2012 рр. Україна мала негативне сальдо зовнішньоекономічної торгівлі за товарними групами 11 «БКП» та 19 «Готові зернові продукти». Водночас позитивне сальдо та його подвійне зростання характерні для товарної групи 10 «Зернові культури», що підтверджує сировинний характер українського агроекспорту до держав ЄС-27.

Питома вага експорту до країн ЄС у структурі загального українського експорту відповідної товарної групи складає: для зернових культур – 30,93 % (найбільша частка припадає на кукурудзу і пшеницю – 42,55 % і 20,83 %); для БКП – всього 5,75 % (найбільшу частку займає оброблене зерно – 30,95 %); для готових зернових продуктів – 5,17 % (найбільша частка припадає на макаронні вироби – 31,23 %) (таблиця 1).

Табл. 1. Експорт зерна та зернопродуктів з України до ЄС-27 у 2012 р.*

Товарні групи ТНЗЕД	ЄС-27		У % до укр. експорту певної товарної групи
	Тис. т	Тис. дол.	
10. Зернові культури, усього, в т.ч.:	7433,32	2167700	30,93
1001. Пшениця	1618,46	491240	20,83
1005. Кукурудза	5758,66	1659410	42,55
1006. Рис	0,013	12	0,09
11. БКП, усього, в т.ч.:	9,16	6038	5,75
1101. Борошно пшеничне і пшенично-житне	0,04	0,18	0,0004
1102. Борошно із інших зернових культур	0,20	467	14,89
1103. Крупа, крупка і гранули зерна	0,98	643	4,36
1104. Зерно оброблене	7,95	4888	30,95
19. Готові зернові продукти, в т.ч.:	10,74	19507	5,17
1901 Готові харчові продукти	0,06	98	0,34
1902. Макаронні вироби	5,69	10788	31,23
1904. Готові харчові вироби, одержані шляхом смаження зерна (пластівці)	0,43	868	13,92
1905 Хлібобулочні, кондитерські борошняні вироби, рисовий папір	4,56	5676	2,44

* Розраховано за даними Державної митної служби України [1]

Головні очікувані економічні вигоди від впровадження Угоди про ЗВТ між Україною та ЄС для розвитку релевантного ринку знаходяться у площині інвестиційно-інноваційного оновлення зернопереробних підприємств, впровадження ресурсозберігаючих технологій виробництва зерна та зернопродуктів, підвищення продуктивності праці у всіх секторах інтегрованого ринку БКП. Серед негативних наслідків реалізації Угоди про ЗВТ слід відзначити запровадження Євросоюзом для України системи тарифних квот на дуже низькому рівні. Так, для зернових культур і БКП (ТНЗЕД 10-11) передбачено запровадження 7 видів тарифних квот загальним обсягом 1627,3 тис. т з можливістю їх збільшення протягом п'ятирічного періоду до 2028,8 тис. т (на 24,7 %); для готових зернових продуктів (ТНЗЕД 1903-1904) розмір квоти склав усього 2 тис. т [2]. Слід відзначити, що обсяг квоти на експорт до ЄС українського зерна та БКП у 4,6 рази менше їх фактичного експорту 2012 р., готових зернових продуктів – у 5,4 рази менше обсягів їх експорту (табл. 1).

Останнім часом в Україні активно здійснюється робота щодо узгодження національних стандартів із міжнародними. Водночас рівень відповідності законодавству ЄС деяких національних стандартів є недостатнім. Наприклад, ДСТУ 3768:2010 «Пшениця. Технічні умови» не відповідає вимогам Регламенту ЄС № 687/2008 від 18 липня 2008 р., яким встановлено процедури для приймання зерна інтервенційними агентствами та методи оцінки якості зернових культур [3]. Проведений порівняльний аналіз показав, що найбільші розбіжності спостерігаються за показниками «Число падіння Хагберга» та «Мінімальна визначена вага». Відповідно до Регламенту, число падіння Хагберга повинно складати для твердої та звичайної пшениці – не менше 220 с., водночас згідно ДСТУ 3768:2010 даний показник вдвічі менший (для твердої пшениці – 100 с., м'якої – 130 с). Мінімальна визначена вага для твердої та звичайної пшениці в ЄС складає, відповідно, 78 та 73 кг/гектолітр, в Україні дещо менше – 71 та 69 кг/гектолітр. Для твердої пшениці мінімальний вміст білка (11 % сухої маси) є трохи нижчим європейського рівня (11,5 %).

Для реалізації пріоритетів національної агропродовольчої політики та мінімізації втрат від реалізації Угоди про ЗВТ між Україною та ЄС доцільно: (1) збільшити розмір тарифних квот ЄС до обсягів фактичного експорту зерна та зернопродуктів – до 7570 тис. т для товарних груп 10 і 11, до 83 тис. т для товарної групи 19; (2) гармонізувати національні стандарти з європейськими.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сумарний обсяг імпорту та експорту окремих підгруп товарів за кодами ТНЗЕД за 2012 р. [Електронний ресурс] / Державна митна служба України. – Режим доступу: <http://arc.customs.gov.ua/dmsu/control/cstat/fl1a/showstat>.
2. Доповнення до Додатку I-A «Індикативна сукупність тарифних квот для імпорту в ЄС» Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish>.
3. Ринок зерна: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України *acquis communautaire* Європейського Союзу [Текст]. – К.: Міністерство юстиції України, 2009. – 115 с.